

Czesław Ryll-Nardzewski (7 X 1926–18 IX 2015)

Czesław Ryll-Nardzewski urodził się 7 października 1926 r. w Wilnie. Z miastem tym związana jest jego młodość aż do czasu uzyskania matury w 1944 r. na tajnych kompletach, organizowanych przez nauczycieli Liceum Zygmunta Augusta. Tam też „zaraził” się matematyką i po przeprowadzce rodziny w 1944 r. do Lublina rozpoczął studia matematyczne na Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej, ku znacznemu rozczarowaniu obojga rodziców – lekarzy. W 1945 r. został asystentem prof. J. Słupeckiego, a potem kolejno profesorów Jana Mikusińskiego i Mieczysława Biernackiego. Już rok po ukończeniu studiów, w 1949 r., obronił doktorat. Rozprawa doktorska dotyczyła teorii dystrybucji, a jej promotorem był prof. Mieczysław Biernacki. Cztery prace, opublikowane jeszcze przed uzyskaniem doktoratu, z różnych dziedzin matematyki zwróciły na niego uwagę ogółu matematyków. Spowodowały, że w 1949 r. został zwerbowany przez profesorów Hugo Steinhausa i Edwarda Marczewskiego do Wrocławia na stanowisko adiunkta na Uniwersytecie i Politechnice Wrocławskiej, a od roku 1951 objął stanowisko docenta. Równolegle w latach 1950–1959 zatrudniony został w Instytucie Matematycznym Polskiej Akademii Nauk.

Z instytucjami tymi, związał się na dobre.

W latach pięćdziesiątych XX w. Wrocław stał się obok Krakowa i Warszawy centrum matematyki polskiej. Rola, jaką odegrał w tym Ryll-Nardzewski, jest bardzo znaczna i w opinii wielu – wiodąca. Lata 1950–1953 to *anni mirabiles* jego twórczości. 25 prac, które opublikował w tym okresie, zawiera głębokie wyniki z wielu dziedzin matematyki, w tym teorii miary, teorii prawdopodobieństwa, teorii ergodycznej, podstaw matematyki, topologii, analizy funkcjonalnej i analizy harmonicznej. Zostały one szybko docenione, czego wyrazem było nadanie mu w 1954 r., zaledwie 6 lat po ukończeniu studiów, tytułu profesora nadzwyczajnego. Tytuł profesora

zwyczajnego uzyskał w 1964 r. Zaraz potem powierzono mu funkcję dziekana Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego, którą pełnił do 1966 r. Na członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk został wybrany w 1967 r., a na członka zwyczajnego – w 1973. W 1976 r. jako główne miejsce zatrudnienia wybrał Politechnikę Wrocławską, przyczyniając się wadnie do powstania tam silnego matematycznego ośrodka. W 2005 r. przeszedł na emeryturę, zatrzymując jednak do 2008 r. część etatu w Instytucie Matematycznym PAN.

Nie odmawiał sprawowania funkcji, które uważał za pożyteczne dla środowiska matematycznego. Najważniejsze z nich to długoletnia praca w Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej (do spraw stopni i tytułów), udział w redakcjach czterech czasopism matematycznych, pełnienie przez kilkanaście lat funkcji redaktora naczelnego Biuletynu Polskiej Akademii Nauk, ser. *Matematyka*. Był bardzo cenionym wykładowcą, uwielbianym przez swych uczniów, a zwłaszcza przez dziewięciu wypromowanych przez niego doktorów nauk matematycznych.

Prof. Rylla-Nardzewski opublikował przeszło 100 prac. Był jednym z najwyszczególniejszych i najbardziej oryginalnych matematyków w powojennej Polsce. Jego twórczość otworzyła nowe kierunki badań matematycznych w Polsce i w dalszej perspektywie przyczyniła się do powstania w Polsce silnych ośrodków badań w podstawach matematyki, analizie harmonicznej, układach dynamicznych i teorii prawdopodobieństwa. Wszystkie jego prace cechuje elegancja, która sprawia, że ich czytanie staje się ucztą dla duszy matematyka. Najcelniej opisuje to przytoczona poniżej opinia komisji nadającej mu tytuł profesora zwyczajnego:

Prace Rylla-Nardzewskiego nie są produktem rutyny, nawet w najlepszym znaczeniu pojętej, rutyny procesu twórczości w ograniczonej specjalności. Każda z nich jest oryginalna na wskroś, nowa co do wyniku, nowa co do metody, nowa w porównaniu z dorobkiem innych uczonych i samego autora. U Rylla-Nardzewskiego rzadko można spotkać dowody obciążone długimi rachunkami lub mozolną techniką, prawie zawsze rozumowania są lekkie i błyszczące, oparte na twierdzeniach, które przenikliwość i erudycja autora pozwalają mu znaleźć w rozmaitych dziedzinach matematyki, nieraz pozornie odległych od tematu pracy i efektywnie zastosować do rozwiązania badanego problemu. Określił Banach dobrego matematyka jako takiego, co widzi związki między zagadnieniami, między teoriami. Przyjęcie tego określenia byłoby dla prof. Rylla-Nardzewskiego wybitnie korzystne.

Za wybitne osiągnięcia naukowe prof. Rylla-Nardzewski otrzymał liczne nagrody i odznaczenia, w tym: Nagrodę Główną PTM im. Stefana Mazurkiewicza (1952), Nagrodę Państwową II stopnia za prace z analizy matematycznej i podstaw matematyki (1966), Nagrodę Fundacji im. Alfreda Jurzykowskiego (1975), Medal im Stefana Banacha (1992), Nagrodę Premiera za wybitny dorobek naukowy (2001).

Powyższa lista nagród mogłaby być co najmniej o kilka pozycji dłuższa, gdyby nie powszechnie znana awersja prof. Rylla-Nardzewskiego zarówno do wszelkiej celebracji własnej osoby, jak i reklamy rezultatów swoich badań. W szczególności rzadko brał udział w konferencjach, a jeszcze rzadziej referował własne wyniki. Nie dbał o rangę czasopism, w których ogłaszał swe prace, publikując je głównie w czasopismach polskich. Prawdopodobnie wszystko to przyczyniło się do tego, że wkład Profesora w rozwój matematyki jest słabo uświadomiony przez ogół matematyków, także polskich, i przez to niedoceniany.

Prof. Czesław Ryll-Nardzewski, matematyk wyjątkowy, członek Polskiej Akademii Umiejętności od 2005 r., zmarł 18 września 2015 r. we Wrocławiu.

Stanisław Kwapien